

איפה הכסף? באי קיימן

ד"ר שלמה סבירסקי
מנהל אקדמי, מרכז אדוּה
9.4.2013

לאחרונה מתרחב בישראל ובעולם הדיון הציבורי בסוגיית מקלטי המס הבינלאומיים. הרקע לכך הוא, בין השאר, החיפוש הקדחתני של ממשלות רבות אחר הכנסות, שיאפשרו להן להחזיר חובות ולצמצם את הגירעונות התקציביים. בשבוע האחרון התמקדה תשומת הלב בקפריסין שכנתנו, המשמשת, כך מתברר, מקלט מס לבעלי הון רבים ובראשם אוליגרכים רוסיים המבריחים את רווחיהם החוצה, אם כדי לחמוק מתשלום מס לשלטונות רוסייה, אם כביטחון ליום סגריר ואם כדי ליהנות מן הריבית הגבוהה שהבנקים הקפריסאים מציעים להם.

אלא שזהו רק חלק מן הסיפור: מתברר שחלק גדול מן הכספים הללו שב לרוסיה תחת הכותרת "השקעות זרות". קפריסין היא מדינת המקור של חלק ניכר מן ההשקעות ה"זרות" ברוסיה – יותר, למשל, מגרמניה, שכלכלתה גדולה מאות מונים מזו של קפריסין.

במלים אחרות, בעלי ההון הרוסיים אינם אלא פטריוטים טובים המעוניינים להשקיע את רווחיהם מחדש בארצם הם ובכך לתרום לפיתוחה ולרווחת תושביה. כל בקשתם היא, להימנע מתשלום מס למדינה. הם פשוט מעדיפים לשלשל את כספי המס לכיסם, וכך גם את הריבית המובטחת להם בבנקים הקפריסאיים.

ואיפה ישראל בסיפור הזה? ראשית, גם ישראלים נמנים עם אלה המחזיקים כספים בקפריסין – למשל, לפי הפרסומים פועלות בקפריסין חברות מט"ח ישראליות. שנית, מה שעושים תאגידים ובעלי הון רוסיים עושים גם תאגידים ובעלי הון ישראליים. אפשר לעמוד על כך מבדיקה של ארצות המקור של ההשקעות הזרות בישראל. לאחרונה התאפשר הדבר, עם פרסום ראשון מסוגו של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה – *השקעות ישירות של ישראל בחו"ל ושל חו"ל בישראל, לפי ענפי כלכלה ולפי מדינות, 2009-2011*. ממסמך זה עולה כי שלוש מתוך אחת-עשרה ארצות המוצא העיקריות של השקעות ישירות של תושבי חוץ בישראל הן מקלטי מס ידועים: איי קיימן, שהם, כך מתברר, המקור השני בגודלו של השקעות חוץ בישראל, לאחר ארצות הברית; סינגפור, שהיא המקור החמישי בגודלו; ופנמה, שהיא המקור האחד-עשר בגודלו. ביחד, שלושה מקורות אלה הזרימו לישראל כ-11 מיליארד דולר השקעות ישירות ב-2011; ארצות הברית, המקור הגדול ביותר, הזרימה לישראל כ-15 מיליארד דולר.

האם ייתכן שבחשבונות עלומים באיי קיימן מונחים כספים שעשויים היו לתרום לצמצום הגירעון התקציבי של ישראל?

הגרדיאן הבריטי דיווח בשבוע שעבר (4.4.2013) על הדלפתם של מיליוני תכתובות אלקטרוניות הנוגעות לחשבונות חסויים המוחזקים על ידי זרים באיי הבתולה הבריטיים, איים המשמשים גם הם כמקלט מס. אולי יהיה זה צעד ראשון לקראת חשיפתם של הכספים הרבים – לפי הערכה של הגרדיאן הבריטי, 20 טריליון דולר – שבעלי הון ותאגידים מכל העולם מחזיקים במקלטי מס. אולי גם שר האוצר שלנו ימצא בתכתובות אלה פרטים על כספים שעד כה חמקו מעיני שלטונות המס שלנו. אולי זהו חלק מן התשובה לשאלתנו הידועה: איפה הכסף?